

**КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ «ОДЕСЬКА АКАДЕМІЯ
НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ»**

Кафедра педагогіки та освітнього менеджменту

Розглянуто та затверджено на засіданні
кафедри педагогіки та освітнього менеджменту
Протокол № 15 від 01 березня 2023 року
Завідувач кафедри Кузнєцова Н. В. Кузнєцова Н. В.

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Психологічні засади професійної самореалізації

Рівень вищої освіти третій (освітньо-науковий)

Спеціальність 011 Освітні, педагогічні науки

П.І.Б. викладача	Кузнєцова Оксана Володимирівна
Науковий ступінь, вчене звання, посада	Кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки і освітнього менеджменту
Контактні дані викладача	Е-mail: o.v.kuznetsova@live.com т. моб. 067-757-82-58
Консультації	Середа – 14.00-16.00

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни
	заочна форма навчання
Загальна кількість: кредитів – 4	Вибіркова
	Рік підготовки:
годин – 120	2-й
	Семестр
змістових модулів – 3	3-й
	Лекції
	10 год.
	Практичні, семінарські
	4 год.
	Самостійна робота
	106 год.
Форма підсумкового контролю: залік	

2. Анотація до курсу

Запропонована програма ставить за мету сформувати систему знань про особистість як суб'єкта професійної діяльності, психологічні закономірності професійної самореалізації особистості в сфері освіти та науки.

Предмет дисципліни – особистість професіонала, професійне становлення фахівця, професійна самореалізація науковця та педагога.

Завдання: опанування знань про професійне самовизначення та самореалізацію особистості впродовж її життя; інтеграція та систематизація знань про психологію суб'єкта наукової та педагогічної діяльності та успішну побудову науково-професійної кар'єри; розуміння психологічних особливостей наукового спілкування; сприяння професійному саморозвитку здобувачів освіти та набуттю професійної ідентичності через усвідомлення психологічних особливостей науково-професійної діяльності та передумов її опанування; сприяння розвитку самостійності та відповідальності в обґрунтуванні та прийнятті рішень з професійної самореалізації в сфері науки та освіти.

Переваги: програма базується на сучасних здобутках психологічної теорії і психолого-педагогічної практики, орієнтована на формування у здобувачів освіти системи психологічних знань та вмінь, які сприяють вирішенню професійних завдань в сфері науково-дослідної діяльності, пов'язаних з аналізом проблеми професійного розвитку фахівця.

3. Технологічна карта дисципліни

Тема	Зміст	Завдання	Контроль
Змістовий модуль I. Психологія особистості професіонала			
Тема 1. Професійна самореалізація в контексті життєвого шляху особистості	Поняття професії та самореалізації особистості у професійній сфері. Поняття «суб'єктність», «самоздійснення», «самореалізація», «самоактуалізація», «саморозвиток», «життєвий шлях», «професійна самореалізація». Професійний вимір життєвого шляху особистості. Основні теоретичні підходи до аналізу проблеми самореалізації особистості. Теорії особистості в поясненні професійної самореалізації.	Пошукове завдання	Письмова робота

	Професійна самореалізація особистості як аспект життєвого успіху. Вікові аспекти професійної самореалізації особистості. Професійне самовизначення на різних стадіях розвитку особистості. Професійна самореалізація в контексті завдань дорослого періоду життя. Ранній дорослий вік та середня дорослість як контексти професійної самореалізації особистості.		
Тема 2. Професіоналізація та професійне становлення особистості	Поняття про професіоналізацію, професійне становлення та професійний розвиток. Суперечності як внутрішні детермінанти професійного становлення людини. Моделі та сценарії професійного становлення. Теорії професійного розвитку особистості. Взаємодія індивідуального, особистісного та професійного розвитку людини. Стадії професійного становлення людини та їх зміст. Етапи професійної адаптації. Поняття про кризи професійного розвитку, їх функції та динаміка. Поняття про нормативні та ненормативні кризи фахового розвитку. Характеристика типових криз професійного розвитку особистості.	Рецензія тест	Опитування, тестування
Змістовий модуль 2. Психологічні закономірності професійної самореалізації в сфері науки			
Тема 3. Особистість науковця	Особливості наукової роботи і передумови її ефективності. Роль ціннісних орієнтацій особистості у науковій діяльності. Психологія наукового пізнання та творчості. Здібності. Талант. Геніальність. Обдарованість: теорії і моделі. Інтелектуальні здібності у структурі особистості вченого. Інтелект і наукова творчість. Нові підходи до вивчення творчого інтелекту вчених. Особливості наукового мислення. Індивідуальний когнітивний стиль. Психологічні механізми розвитку наукового потенціалу. Вивчення індивідуально-психологічних характеристики особистості вченого. Типологія вчених. Мотивація у структурі особистості вченого. Лідерський потенціал науковця та психологічні механізми його розвитку. Сімейне оточення і його роль у формуванні особистості вченого.	Запитання, пошукове завдання	Опитування
Тема 4. Психологія наукового	Основні характеристики наукового спілкування. Невербальні засоби комунікації. Психологічні особливості	Проблемні і пошукові завдання	Презентація

спілкування та взаємодії	міжособистісного сприйняття. Особливості психологічного впливу під час ділового спілкування. Комунікативні ролі у діловому науковому спілкуванні. Функція дискусії у розвитку науки. Стресовість у науковому діловому спілкуванні. Опонування, презентація і захист результатів дослідження як комунікативні ситуації. Психологічні умови ефективного науковго спілкування. Самоствердження і самоактуалізація в спілкуванні, спонтанність і відкритість, конгруентність, незалежність, автономність, унікальність індивідуальності. Правила конструктивної критики, форма висловлень. Ефективний зворотній зв'язок: способи емоційних реакцій.		
Тема 5. Психологія наукової групи	Мала група в науці: групова інтеграція. Психологічна характеристика колективної наукової діяльності. Мала група як суб'єкт наукової творчості. Спілкування у малій науковій групі. Процеси групової динаміки в малій групі. Взаєморозуміння та згуртованість у науковій групі. Конфлікт у науковій групі. Керівництво науковим колективом. Лідерство, влада та статус у науковому середовищі. Міжособистісні позиції у науковому колективі. Психологічна адаптація у науковому середовищі. Школи в науці, критерії наукових шкіл. Стосунки у наукових школах.	Пошукове завдання	Презентація
Тема 6. Психологічні передумови розвитку науково-професійної кар'єри	Поняття професійної кар'єри, її функції та типи. Типові етапи кар'єрного розвитку особистості науково-педагогічного працівника. Принципи та загальні технологічні аспекти побудови науково-професійної кар'єри. Типи кар'єри аспіранта. Умови та ресурси ефективного професійного саморозвитку науковця. Поняття про кризи професійного розвитку викладача, їх функції та динаміка. Початок самостійної діяльності: відносини з науковим керівником. Початковий період у формуванні дослідника. Професійна компетентність науковця. Система наукових ролей. Групова дезінтеграція і міграційна активність учених. Професійна мобільність.	Проблемне і пошукове завдання, тест	Дискусія, тестування
Змістовий модуль 3. Психологія професійного зростання педагога			
Тема 7.	Самосвідомість і самоздійснення педагога,	Конференція	Самоаналіз,

Розвиток творчої індивідуальності педагога як суб'єкту професійної діяльності	професійна ідентичність педагога, професійне самопроєктування педагога. Рівні професійної самореалізації педагога. Структура та зміст професійної компетентності педагога. Психологічні механізми розвитку професійної компетентності педагога. Диференціально-психологічні особливості особистості та діяльності педагогів. Рушійні сили розвитку творчої індивідуальності педагога. Зміст і структура творчого потенціалу педагога. Розвиток творчих здібностей педагога. Характерні риси творчої особистості педагога. Інноваційність, інноваційна активність, інноваційна діяльність педагога. Психологічні чинники інноваційної педагогічної діяльності.		зворотний зв'язок
Тема 8. Динаміка та типові проблеми професійної самореалізації педагога	Професіоналізм педагога: акмеологічний підхід. Задоволеність професією як критерій професійної самореалізації особистості. Шляхи оптимізації цільових установок і професійної активності як засоби професійної самореалізації. Біографічні кризи у професійній самореалізації педагога. Проблема зміни професійної діяльності в контексті самореалізації особистості. Вплив професійної діяльності на особистість педагога: позитивні та негативні наслідки. Поняття професійної стагнації. Емоційне вигорання, професійні деструкції та деформації педагога. Чинники професійного вигорання педагогів. Профілактика та корекція професійного вигорання педагогів. Шляхи професійної реабілітації фахівця.	Елементи дослідження	Самоаналіз, зворотний зв'язок

За кожною темою від здобувачів освіти вимагається:
- ведення термінологічного словника за темами дисципліни.

4. Політика курсу

Під час лекційних занять від здобувача вимагається уважно слухати викладача, конспектувати основні положення теми, брати участь в дискусіях, пошуково-дослідницької діяльності та інтерактиві.

До кожного **практично-семінарського заняття** здобувач повинен сумлінно готуватися: вивчати навчальний матеріал за темою відповідно до навчально-тематичного плану дисципліни, виконувати практичні завдання, готувати виступи і презентації.т. Під час проведення практично-семінарського заняття здобувачі повинні брати активну участь в обговоренні теми, відповідати на питання викладача та своїх одногрупників, брати активну участь у всіх видах навчальної діяльності, організованій викладачем.

Самостійна робота здобувачів передбачає самостійне вивчення тем і питань дисципліни, визначених викладачем, ведення термінологічного словника, підготовку

навчальних та аналітичних матеріалів, виконання практичних завдань для роботи на практично-семінарських заняттях.

Політика щодо дедлайнів та перескладання: Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності балів). Перескладання модулів відбувається за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

Політика щодо академічної доброчесності: Списування під час контрольних робіт заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування та підготовки практичних завдань під час заняття.

Політика щодо відвідування: Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, працевлаштування, міжнародне стажування) навчання може відбутись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу.

5. Критерії оцінювання результатів навчання

5.1 Критерії оцінювання за всіма видами робіт

Бали			Критерії оцінювання навчальних досягнень	
За національною шкалою	Шкала ЄКТС		Теоретична підготовка	Практична підготовка
	Здобувач вищої освіти			
2...5	1...100	F...A		
Відмінно	90 - 100	A	Здобувач вищої освіти виявив всебічні, систематичні й глибокі знання з питань психології професійної самореалізації. Розкритий зміст психічних процесів, визначена сутність психологічних явищ та встановлені взаємозв'язки між ними. Здобувач орієнтується у теоретико-методологічних засадах психології професійної самореалізації, спирається на знання психологічних закономірностей для формулювання наукової гіпотези. Матеріал викладений логічно, послідовно, без помилок, з проявом здатності здобувача освіти диференціювати, інтегрувати знання,	Здобувач вищої освіти вільно орієнтується в матеріалі дисципліни, здійснює ґрунтовний аналіз науково-психологічної літератури, формулює змістовні висновки евристичного характеру. Використовує додаткові літературні джерела. Активно приймає участь у науково-професійних дискусіях. Вміє обґрунтувати і довести власну точку зору, аргументувати висунуту гіпотезу. Демонструє уміння науково-пошукової, науково-дослідної роботи. Вміє планувати та реалізувати окремі етапи науково-психологічного дослідження. Виконує всі науково-дослідні та практичні завдання самостійно, творчо, у повному обсязі.

			з'ясовувати психологічні терміни.	
Добре	75 89	С ... В	Здобувач вищої освіти виявив загалом добрі знання навчального матеріалу з питань психології професійної самореалізації. Розкритий зміст психічних процесів, визначена сутність психологічних явищ та встановлені взаємозв'язки між ними. Але відповідь потребує доопрацювання, відсутнє узагальнення відповіді, наявні несуттєві помилки, не пояснюються деякі терміни. Здобувач освіти вміє диференціювати, інтегрувати знання, здатний до самостійного використання та поповнення надбаних знань у процесі подальшої роботи.	Завдання самостійної роботи виконано, однак висновки потребують подальшого осмислення. Здобувач освіти впевнений у власних висновках, але вони потребують уточнення. Завдання самостійної роботи виконано, але без творчого підходу. Приймає активну участь у науково-професійних дискусіях і інтерактивних вправах.
Задовільно	60 ... 74	Е ... Д	Здобувач вищої освіти виявив базові знання основного навчального матеріалу дисципліни, необхідні для подальшого навчання та майбутньої науково-професійної діяльності. Виявляє задовільну орієнтацію в теоретичних питаннях, допустив помилки у відповідях на запитання при виконанні завдань, але спроможний самостійно доопрацювати програмний матеріал. Відповідь розкрито неповністю, значною мірою зміст психологічних явищ не	Завдання виконує стандартно. Здобувач вищої освіти невпевнений у власних висновках. Задовільно орієнтується в матеріалі дисципліни, а також у проблемі, поставленій у завданні, відповідь розкрито неповністю, є значні недоліки.

			розкрито, але здобувач освіти може застосувати знання про психологічні закономірності у конкретних практичних ситуаціях.	
Незадовільно	35 - 59	FX	Здобувач освіти демонструє фрагментарні знання основного навчального матеріалу дисципліни; відсутні сформовані уміння та навички; під час відповіді припускається суттєвих помилок.	Виконує частину завдання за допомогою викладача.
Незадовільно	1 - 34	F	Здобувач вищої освіти не володіє навчальним матеріалом	Виконує лише елементи завдання, потребує постійної допомоги викладача.

**5.2. Критерії оцінювання поточного контролю
(за різними видами роботи)**

Вид роботи	Бали	Критерії
Практичне заняття	5	Здобувач вищої освіти активно бере участь у занятті, висловлює обґрунтовані міркування, наводить доцільні приклади. Впевнено з творчим підходом виконує завдання,
	4-3	Здобувач вищої освіти не виявляє активність епізодично, відповіді надає правильні, але стандартні, не завжди впевнений у висловлених положеннях. Має певні труднощі щодо обґрунтування власної думки. Завдання виконує шаблонно, іноді потребує допомоги викладача.
	2-1	Здобувач освіти лише спостерігає за заняттям, не володіє вільно матеріалом навчальної дисципліни, не може самостійно виконати завдання.
	0	Відсутній на занятті
Письмові доповіді, завдання	4	Тема розкрита повно, логічно, обґрунтовано. Завдання виконано творчо і оригінально. Дотримані вимоги до письмових завдань і правил цитувань.
	3-2	Завдання виконане стандартними фразами, можливі не суттєві помилки. Дотримані вимоги до письмових завдань і правил цитувань.
	1	Завдання виконано частково, формально, є суттєві помилки. Не витримані вимоги до письмових завдань і правил цитувань.
	0	Завдання не виконано або виконано з порушенням принципів академічної доброчесності.
Проектування / моделювання	4	Завдання виконано оригінально, з творчим підходом, з дотриманням всіх етапів проектування/моделювання та методичних рекомендацій. Розроблено презентацію, яка розкриває тему і суть завдання.

	3-2	Завдання виконано стандартно, але з дотриманням всіх етапів проєктування/моделювання та методичних рекомендацій. Презентація не виразна, повністю дублює текст завдання.
	1	Завдання виконано з суттєвими помилками, з порушенням етапів проєктування/моделювання та методичних рекомендацій. Презентація відсутня.
	0	Завдання не виконано або виконано з порушенням принципів академічної доброчесності.
Творчі/пошуково-дослідницькі завдання	4	Виконане завдання відповідає предмету навчальної дисципліни, характеризується самостійністю, оригінальністю, демонструє інноваційне мислення здобувача вищої освіти, відповідає сучасним вимогам до організації освітнього процесу та освітнього середовища у закладі середньої освіти.
	3-2	Завдання відповідає предмету навчальної дисципліни, але не характеризується оригінальністю, має переважно описовий характер.
	1	Завдання виконано поверхово, не розкриває ключову практичну проблему.
	0	Завдання не виконано або виконано з порушенням принципів академічної доброчесності.
Анотований список наукових робіт з проблеми	3	Наявність основних загально визнаних наукових джерел з обраної проблеми, обґрунтовано вибір наукових робіт, дотримані вимоги до правил цитувань і оформлення літературних джерел.
	2	Часткова відсутність основних загально визнаних наукових джерел з обраної проблеми, дотримані вимоги до правил цитувань і оформлення літературних джерел.
	1	Відсутність основних загально визнаних наукових джерел з обраної проблеми, помилки у правилах цитування і оформлення літературних джерел.
	0	Відсутність анотованого списку наукових робіт з проблеми або порушенні принципи академічної доброчесності.

6. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Поточний та/або періодичний контроль									Загальна підсумкова оцінка (сума балів)
ЗМ 1		ЗМ 2			ЗМ 3				
T1	T2	T3	T4	T5		T6		T7	T8
с/р	с/р	с/р	с/р	П	с/р	П	с/р	с/р	с/р
12	12	12	10	5	10	5	12	12	10
									100

Умовні позначення:

П – практичне заняття

С/р – самостійна робота

7. Рекомендована література

Основна

1. Кокун О.М. Психофізіологічні закономірності професійного самоздійснення особистості: монографія. Київ : Педагогічна думка, 2015. 297 с.
2. Коропецька О.М. Психологічні основи професійної орієнтації та самореалізації особистості. К., 2019. 438 с.
3. Лозовецька В.Т. Професійна кар'єра особистості у сучасних умовах : монографія. К., 2015. 279 с.
4. Максименко С.Д. Генеза здійснення особистості. Київ : ТОВ «КММ», 2006. 240 с.

Додаткова

1. Авдєєв Л. Г. Інформаційно-методичний довідник з професійної орієнтації : метод. рек. Київ : ІПК ДСЗУ, 2015. 36 с.
2. Авер'янова А. Професійний успіх як основа самореалізації особистості. *Науковий вісник МНУ імені В.О.Сухомлинського. Психологічні науки*. 2017. №1(17). С. 7-11.
3. Гуляс І.А. Детермінанти самоздійснення особистості. *Педагогічний процес: теорія і практика*. 2011. Вип. 17. С. 83-92.
4. Гуменюк Г.В. Дослідження особливостей прояву психофізіологічних характеристик на динаміку професійного самоздійснення. *Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С.Костюка НАПН України*. 2015. Том. V: Психофізіологія. Психологія праці. Експериментальна психологія. Вип.15. С. 23 – 33
5. Задорожна Л.К., Кравець Н.Ю., Кузнецова О.В. Розвиток інноваційності педагогів у процесі науково-методичного супроводу впровадження Нової української школи. *Нова українська школа: практичний інтенсив формування ключових компетентностей учасників освітнього процесу: збірник статей / упорядник Інна Дутчак*. Чернівецька філія Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти». Чернівці, 2021. С. 88-94.
6. Карамушка Т.В. Професійна кар'єра особистості: сутність та чинники успішного здійснення. *Актуальні проблеми психології: зб. наук. пр. Ін-ту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України. Т. 1: Організаційна психологія. Соціальна психологія. Економічна психологія / за ред. С. Д. Максименка, Л. М. Карамушки*. Київ : А.С.К., 2012. Вип. 34. С. 28-38.
7. Карамушка Т.В. Типи професійної кар'єри аспірантів. Проблеми сучасної психології. Збірник наукових праць К-ПНУ, Інституту психології імені Г.С.Костюка НАПН України. 2015. Вип. 27. С. 182 – 197.
8. Кругляк М. Проблема ціннісної навантаженості наукового знання і об'єктивності вченого. *Університетська кафедра*. 2012. № 1. С. 50–57.
9. Кузнецова І.А. Самоздійснення як проблема гуманістичної психології. *Наука і освіта*. 2016. № 2-3. С. 129-132.
10. Кузнецова О.В. Інноваційність як особистісний потенціал професійної компетентності педагога. *Професійна компетентність сучасного педагога: методологія, теорія, методика, практика : монографія / Л.К.Задорожна, В.В.Ягоднікова, Г.М. Сагач та ін., за заг.ред. В.В.Ягоднікової*. Одеса : видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2019. С.55 - 70.
11. Кузнецова О.В. Ціннісні орієнтації інноваційної особистості. *Габітус*. 2020. №19/20. С. 133-139.
12. Лозовецька В. Т. Професійна кар'єра особистості в сучасних умовах : монографія. Київ, 2015. 279 с. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/106915/1/%D0%BC%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F.pdf>.
13. Максименко С.Д. Життєвий шлях особистості як базова категорія генетичної психології. *Психологічні науки. Збірник наукових праць*. 2014. Вип. 2.12 (103). С. 5-12.

14. Массанов А.В. Психологічні бар'єри у професійному самовизначенні особистості. *Психологія і суспільство*. 2014. № 2. С. 73-89. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Psis_2014_2_8
15. М'яленко В.В. Психологія професійної самореалізації молоді: монографія. К.: Міленіум, 2016. 104 с.
16. Ушакова І.М., Петренко А.О. Кризи професійного становлення особистості. <http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/4195/1/2010.pdf>
17. Харченко В.Є. Теоретичний аналіз підходів щодо визначення поняття «самореалізація особистості» у психологічній літературі. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія Педагогіка і психологія. 2014. Вип. 30. С. 123-127.
18. Хоржевська І.М. Професіоналізм та професійний розвиток особистості. *Наукові праці Державне управління*. 2013. Вип. 2020. Т. 214. С.110-113.
19. Юрченко З.В. Науковий потенціал особистості: психологічні чинники актуалізації. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету*. Сер. «Педагогічні науки». 2014. Вип. 115. С. 276–279.
20. Яковицька Л.С. Психологія самореалізації викладача у науково-техній діяльності. Дис.... докт. психол.н./19.00.01. К., 2018. 616 с.

8. Електронні інформаційні ресурси

1. Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В.О. Сухомлинського. URL: <https://dnrb.gov.ua/ua/>
2. Інститут психології імені Г.С.Костюка НАПН України. URL: <http://psychology-naes-ua.institute/>
3. Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України. URL: <http://ipood.com.ua/>
4. Міністерство освіти і науки України. URL: <http://www.mon.gov.ua>.
5. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
6. Одеська національна наукова бібліотека. URL: <http://odnb.odessa.ua/>
7. Український громадський проєкт масових відкритих онлайн-курсів. URL: <https://prometheus.org.ua/>